

симптомами УПБ позволит индивидуализировать подход к ведению и своевременно разработать в случае необходимости корректирующие и реабилитационные мероприятия, которые будут способствовать благополучному завершению беременности и влиять на здоровье матери и ее потомства.

Ключевые слова: беременность, внутренне перемещенные лица, угрожающее прерывание беременности, тревога, депрессия.

Стаття надійшла 15.01.19 р.

depression in pregnant women with threatened miscarriage and with IDP status allowed to individualize the approach to the management of pregnancy and if needed to timely develop rehabilitating activities, that will contribute to a successful outcome of the pregnancy and affect the health of the mother and her offspring

Key words: pregnancy, internally displaced persons, threatened miscarriage, anxiety, depression.

Рецензент Скрипніков А.М.

DOI 10.26724/2079-8334-2019-2-68-109-113

УДК 616-058:616-053

О.О. Скиба, Л.В. Пшенична, М.О. Лянной, О.В. Лянна
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Суми

СТАН ЗДОРОВ'Я ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ЯК ПРОБЛЕМА СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я (РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ)

e-mail: skiba_olga@mail.ua

У статті представлено динаміку показників стану здоров'я дорослого населення Сумської області (первинна захворюваність, поширеність захворювань за основними класами хвороб за МКХ-10). Встановлено, що чисельність населення Сумської області зменшилася з 1 123399 осіб у 2013 році до 1 095855 осіб у 2017 році, а рівні поширеності хвороб і захворюваності у 2017 році збільшилися на 5,55% і 3,21% відповідно, порівняно з показниками 2013 року. Відсутність позитивної динаміки в поширеності хвороб дорослого населення зумовлена збільшенням питомої ваги класу новоутворень, хвороб системи кровообігу, хвороб органів травлення та ін. Негативні тенденції в динаміці захворюваності дорослого населення проявляються збільшенням питомої ваги класу хвороб органів дихання, травм, отруень та деяких інших наслідків дії зовнішніх чинників, а також хвороб шкіри та підшкірної клітковини. Перше місце у структурі поширеності хвороб серед дорослого населення Сумської області за основними класами хвороб у 2017 році, як і у попередні роки, займали хвороби системи кровообігу (33,56%), а у структурі захворюваності – хвороби органів дихання (41,90%).

Ключові слова: захворюваність, поширеність, структура захворюваності, стан здоров'я.

Робота є фрагментом НДР «Оцінка репродуктивного здоров'я підлітків і молоді з різними типами гендерної ідентичності», № держреєстрації 0416U007542.

Стан здоров'я населення є показником потенціалу держави і відображенням соціально-економічних, екологічних умов, способу життя населення, стану медичного забезпечення [12, 13].

Збереження здоров'я та забезпечення повноцінного життя людей є пріоритетним напрямком державної політики фактично в усіх країнах світу [1, 4, 8, 15].

Створення оптимальних умов для реалізації потенціалу кожної особи впродовж всього життя, досягнення європейських стандартів якості життя та благополуччя населення є одним із основних завдань, визначених Стратегією сталого розвитку "Україна - 2020" [9].

Усі 53 держави-члени Європейського регіону Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) прийняли рішення про створення нових основ політики «Здоров'я-2020», загальна мета яких – «значно поліпшити здоров'я і підвищити рівень благополуччя населення, зменшити нерівність щодо здоров'я та забезпечити існування універсальних, соціально-справедливих, стійких і високоякісних систем охорони здоров'я, орієнтованих на людину» [3].

За останні десятиліття рівень здоров'я жителів Європейського регіону ВООЗ в цілому покращився, проте існують групи населення та географічні регіони з нестабільними соціально-економічними та екологічними факторами, які відстають за показниками здоров'я [3].

Україна належить до країн Європейського регіону із незадовільними показниками здоров'я, низькими показниками середньої очікуваної тривалості життя [12, 13].

Демографічна ситуація, що склалася в Україні за роки незалежності, характеризується скороченням чисельності населення (чисельність населення у 2018 р., порівняно з 2013 р. скоротилася на 818 тис., а за минулий рік – на 137,1 тис. осіб, або на 0,5%), зниженням тривалості життя та обвальним падінням народжуваності, від'ємним сальдо міграції, що свідчить про ознаки затяжної демографічної кризи [10, 12, 13].

У динаміці чисельності населення України на регіональному рівні спостерігаються певні відмінності, обумовлені особливостями як природного, так і міграційного руху населення. Найбільшими коефіцієнтами природного зменшення населення характеризувались найстаріші у

демографічному відношенні області: Чернігівська (-11,0‰), Полтавська (-8,7‰), Сумська (-8,7‰), Черкаська (-8,5‰), Кіровоградська (-8,2‰), Запорізька (-7,9‰) [12].

За таких умов в Україні активно продовжується провадження реформи системи охорони здоров'я, в рамках якої розвивається первинна медична допомога на засадах загальної лікарської практики – сімейної медицини, реформується система екстреної медичної допомоги, проводиться підготовча робота по створенню госпітальних округів [13].

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. №1002 р «Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я» визначено, що система громадського здоров'я як основа профілактичної медицини повинна передбачати основні заходи у сфері охорони здоров'я та бути спрямованою на збереження здоров'я населення [4].

У зв'язку з цим, оцінка стану здоров'я населення є однією з головних передумов планування лікувально-профілактичних заходів, обґрунтування форм і методів діяльності мережі закладів охорони здоров'я, оцінки ефективності роботи щодо збереження й зміцнення здоров'я населення, що визначає актуальність дослідження [1, 2, 5, 6, 11, 14].

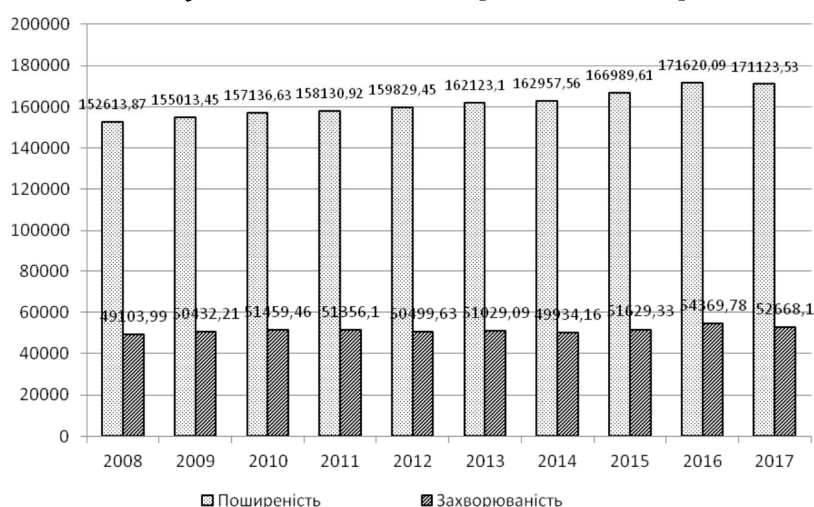

Рис. 1. Динаміка поширеності та захворюваності дорослого населення Сумської області за 2008–2017 рр., (на 100 тис. населення)

щодо реформування вітчизняної системи охорони здоров'я та документи міжнародних організацій.

У роботі використано аналітичний, статистичний методи дослідження, метод системного підходу та порівняльного аналізу. Статистичну обробку здійснювали відповідно до загальноприйнятих методів варіаційної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. На фоні зменшення чисельності населення Сумської області за останні 5 років на 27544 тис. осіб [7], рівень захворюваності та поширеності хвороб за останні два роки мав тенденцію до збільшення (рис. 1). Рівень поширеності хвороб у 2017 році збільшився на 12,13% і 5,55% відповідно, порівняно з показниками 2008 і 2013 років.

Рівень первинної захворюваності дорослого населення мав хвилеподібну динаміку з найвищим показником у 2016 році. Первинна захворюваність дорослого населення у 2017 р. становила 52668,10 на 100 тис. дорослого населення та зросла на 7,26% і 3,21% відповідно, порівняно з показниками 2008 та 2013 років.

У структурі поширеності хвороб серед дорослого населення Сумської області за основними класами хвороб у 2017 р., як і у попередні роки, переважали хвороби системи кровообігу (33,56%). На другому місці знаходились хвороби органів дихання (16,39%), третє місце належало хворобам органів травлення (10,01%), четверте і п'яте – хворобам ендокринної системи (5,80%) та хворобам ока та придаткового апарату (5,38%) і сечостатевої системи (5,38%) відповідно (рис. 2).

У 2017 році спостерігалось зростання рівня поширеності хвороб майже за усіма класами, порівняно з показниками 2008 та 2013 рр. (табл. 1).

Питома вага класу новоутворень збільшилась на 25,68% та 9,91%, хвороб системи кровообігу на 17,83% та 7,42%, хвороб органів травлення – на 17,66% та 5,34% відповідно, порівняно з показниками 2008 та 2013 рр.

Рівні поширеності хвороб серед дорослого населення у 2017 році були нижчими відносно 2008 та 2013 рр. за класами хвороб деяких інфекційних та паразитарних хвороб (-16,11% та 6,57% відповідно), розладів психіки і поведінки (-4,82% та 4,28% відповідно) та хвороб нервової системи (-1,01 та -0,50% відповідно).

Метою роботи було вивчити стан здоров'я дорослого населення України (первинна захворюваність, поширеність захворювань за основними класами хвороб за МКХ-10) у динаміці 2008 – 2017 рр. на прикладі Сумської області.

Матеріал і методи дослідження. Матеріалом дослідження були статистичні звіти про стан здоров'я населення України та Сумської області, концептуальні документи

**Динаміка показників поширеності хвороб за основними класами серед дорослого населення
Сумської області, (на 100 тис. населення)**

Клас хвороб	Роки				
	2008	2013	2017	Зміни 2017/2008, %	Зміни 2017/2013, %
Усі хвороби	152613,87	162123,10	171123,53	12,13	5,55
деякі інфекційні та паразитарні хвороби	3142,15	2821,07	2635,85	-16,11	-6,57
новоутворення	4659,78	5328,13	5856,38	25,68	9,91
хвороби крові, кровотворних органів та окремі порушення із залученням імунного механізму	1561,41	1648,12	1677,71	7,45	1,80
хвороби ендокринної системи, розлади харчування та порушення обміну речовин	9593,11	9417,41	9923,19	3,44	5,37
розлади психіки та поведінки	4619,35	4593,37	4396,84	-4,82	-4,28
хвороби нервової системи	3111,18	3095,29	3079,91	-1,01	-0,50
хвороби ока та його придаткового апарату	9004,31	8847,67	9214,51	2,33	4,15
хвороби вуха та соскоподібного відростка	2726,46	2784,61	2843,96	4,31	2,13
хвороби системи кровообігу	48742,20	53467,88	57433,98	17,83	7,42
хвороби органів дихання	24611,01	26580,00	28054,31	13,99	5,55
хвороби органів травлення	14554,99	16256,51	17124,89	17,66	5,34
хвороби шкіри та підшкірної клітковини	3652,69	3489,40	3992,43	9,30	14,42
хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини	7737,22	8227,63	8629,94	11,54	4,89
хвороби сечостатевої системи	8184,22	8899,38	9207,53	12,50	3,46
травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх чинників	4861,18	5047,69	5391,73	10,91	6,82

Структуру захворюваності дорослого населення Сумської області в 2017 році формували переважно хвороби органів дихання (41,90%), травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин (9,32%), хвороби системи кровообігу (8,12%), сечостатевої системи (6,21%) та хвороби шкіри та підшкірної клітковини (5,86%) (рис. 3).

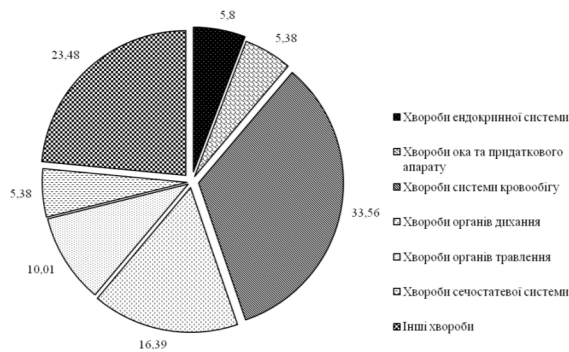

Рис. 2. Структура поширеності хвороб серед дорослого населення Сумської області у 2017 році, (%)

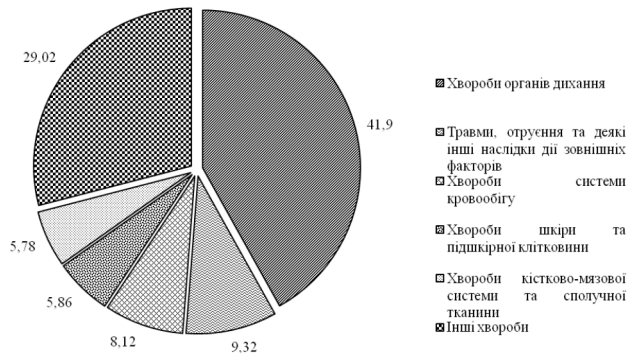

Рис. 3. Структура захворюваності дорослого населення Сумської області у 2017 році, (%)

Результати аналізу динаміки показників первинної захворюваності дорослого населення свідчать про зменшення рівня захворюваності за одними класами хвороб, та його зростання за іншими (табл. 2).

У 2017 році відбулося зниження питомої ваги класу розладів психіки та поведінки на 23,28% та 11,88%, хвороб крові, кровотворних органів та окремих порушень із залученням імунного механізму на 17,96% та 8,90% відповідно, порівняно з показниками 2008 та 2013 рр.

Проте, викликає суттєве занепокоєння збільшення питомої ваги класу хвороб органів дихання на 16,35% та 5,45%, травм, отруєнь та деякі інших наслідків дії зовнішніх чинників на 10,77% та 7,16%, а також хвороб шкіри та підшкірної клітковини на 8,83% та 13,90% відповідно, порівняно з аналогічними показниками 2008 та 2013 рр.

**Динаміка показників захворюваності за основними класами хвороб серед дорослого населення
Сумської області, (на 100 тис. населення)**

Клас хвороб	Роки				
	2008	2013	2017	Зміни 2017/2008, %	Зміни 2017/2013, %
Усі хвороби	49103,99	51029,1	52668,1	7,26	3,21
деякі інфекційні та паразитарні хвороби	1801,59	1724,28	1784,75	-0,93	3,51
новоутворення	988,17	1035,71	1036,71	4,91	0,10
хвороби крові, кровотворних органів та окремі порушення із залученням імунного механізму	409	368,34	335,56	-17,96	-8,90
хвороби ендокринної системи, розлади харчування та порушення обміну речовин	1041,75	879,71	914,6	-12,21	3,97
розлади психіки та поведінки	366,81	319,35	281,4	-23,28	-11,88
хвороби нервової системи	831,97	814,6	792,77	-4,71	-2,68
хвороби ока та його придаткового апарату	2529,07	2382,44	2413,69	-4,56	1,31
хвороби вуха та соскоподібного відростка	1745,48	1869,23	1902,23	8,98	1,77
хвороби системи кровообігу	3948,17	4404,34	4274,92	8,28	-2,94
хвороби органів дихання	18969,67	20930,2	22070,3	16,35	5,45
хвороби органів травлення	2040,38	2354,22	2234,25	9,50	-5,10
хвороби шкіри та підшкірної клітковини	2839,46	2713,01	3090,16	8,83	13,90
хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини	2538,53	2442,82	2512,75	-1,02	2,86
хвороби сечостатевої системи	3274,07	3309,74	3274,32	0,01	-1,07
травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх чинників	4433,35	4582,51	4910,66	10,77	7,16

Таким чином, за останні два роки рівень поширеності хвороб серед дорослого населення Сумської області та рівень захворюваності дорослого населення регіону зростають відносно 2008 та 2013 рр., що співпадає із показниками загальнодержавного рівня [12, 13]. Вищезазначений факт вказує на те, що існуючі проблеми у сфері громадського здоров'я створюють загрозу національній безпеці держави та потребують термінового вирішення на рівні центрів первинної медичної (медико-санітарної) допомоги, індивідуальних лікарів загальної практики – сімейних лікарів.

Висновок

Встановлено сталі тенденції змін показників стану здоров'я дорослого населення Сумської області, що проявляються високим рівнем поширеності хвороб та захворюваності. За останні п'ять років рівні поширеності хвороб і захворюваності дорослого населення Сумської області збільшилися на 5,55% і 3,21% відповідно.

Негативні тенденції в поширеності хвороб проявляються переважно збільшенням питомої ваги класу новоутворень, хвороб системи кровообігу, хвороб органів травлення, порівняно з аналогічними показниками 2008 та 2013 рр. Рівень захворюваності населення зростає за рахунок збільшення питомої ваги класу хвороб органів дихання травм, отруєнь та деякі інших наслідків дії зовнішніх чинників, а також хвороб шкіри та підшкірної клітковини.

Список літератури

1. Hrebnyak MP, Taranov VV, Fedorchenko RA. Suchasna dynamika zdorovya naseleennyi Ukrainy u hlobalnomu vymiri. Dovkillya i zdorovya. 2018 Ser 25; 3: 27-33. [in Ukrainian]
2. Hushchuk IV. Deyaki pytannya rozbudovy systemy hromadskoho zdorovya Ukrainy. Dovkillya i zdorovya. 2016 Lys 29; 4: 75-79. [in Ukrainian]
3. Zdorovye-2020: osnovy yevropeyskoy politiki i strategiya dlya XXI veka. Copenhagen: WHO, Regional Office for Europe; 2013.224 s. [in Russian]

4. Kontseptsiya rozvytku systemy hromadskoho zdorovya. [Internet]. Kyiv: Uryadovyy portal. Yedynyi veb portal orhaniv vykonavchoyi vlady Ukrainy; 2016 [tsytovano 2016 Lys 30]. № 1002-r. Dostupno: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249618799> [in Ukrainian]
5. Kornus OH, Kornus AO, Shyshchuk VD. Terytorialno- nozologichna struktura zakhvoryuvanosti naselennya Sumskoyi oblasti. Sumy: SumDPU imeni A.S. Makarenka; 2015.172 s. [in Ukrainian]
6. Moiseyenko RO, Dudina OO, Hoyda NH. Analiz stanu zakhvoryuvanosti ta poshyrenosti zakhvoryuvan u ditey v Ukraini za period 2011 – 2015 roky. *Sovremennaya pedyatryya*. 2017; 2(82):17-27. [in Ukrainian]
7. Naselelnya Sumskoyi oblasti (1990-2017). Holovne upravlinnya statystyky u Sumskiy oblasti [Internet]. Dostupno: <http://sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=99&level=3> [in Ukrainian]
8. Pokaznyky zdorovya naselennya ta vykorystannya resursiv okhorony zdorovya v Ukraini za 2015 – 2016 roky. Kyiv: MON Ukrainy; 2016.325 s. [in Ukrainian]
9. Stratehiya staloho rozvytku «Ukrayina – 2020» [Internet]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-%D1%80> [in Ukrainian]
10. Chepelevska LA, Yashchenko NYu, Kondratyuk OYu, Semenyuk OA. Stan demohrafichnoyi sytuatsiyi v Ukraini: problemy ta shlyakhy yikh vyrishennya. *Ukrayina. Zdorovya natsiyi*. 2012; 3(23):251-255. [in Ukrainian]
11. Shafranskiy VV, Slabkyi HO, Kachala LO. Osnovy Yevropeyskoyi polityky i stratehiya dlya KHKHI stolittya: stratehichne kerivnytstvo v interesakh zdorovya. *Ekonomika i pravo okhorony zdorovya*. 2016; 2(4): 72–75. [in Ukrainian]
12. Shchorichna dopovid pro stan zdorovya naselennya, sanitarno-epidemichnu sytuatsiyu ta rezultaty diyalnosti systemy okhorony zdorovya Ukrainy. 2016 rik. Kyiv: MOZ Ukrainy, DU «UISD MOZ Ukrainy; 2017.516 s. [in Ukrainian]
13. Shchorichna dopovid pro stan zdorovya naselennya, sanitarno-epidemichnu sytuatsiyu ta rezultaty diyalnosti systemy okhorony zdorovya Ukrainy. 2017 rik. Kyiv: MOZ Ukrainy, DU «UISD MOZ Ukrainy; 2018.458 s. [in Ukrainian]
14. Bruce LG. Epidemiological Sociology and the Social Shaping of Population Health. *Journal of Health and Social Behavior*. 2008;4(49):367-384.
15. Warnecke RB, Oh A, Breen N, Gehlert S, Paskett E, Tucker K, et al. Approaching Health Disparities From a Population Perspective: The National Institutes of Health Centers for Population Health and Health Disparitie. *American Journal of Public Health*. 2008 Sep;9(98):1608-1615.

Реферат

СОСТОЯНИЕ ЗДОРОВЬЯ ВЗРОСЛОГО НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ КАК ПРОБЛЕМА СИСТЕМЫ ГРАЖДАНСКОГО ЗДОРОВЬЯ

Скиба О.А., Пшеничная Л.В., Лянной М.О.,
Лянная О.В.

В статье представлен анализ динамики показателей состояния здоровья взрослого населения Сумской области (первичная заболеваемость, распространённость болезней МКБ-10). Определено, что численность населения Сумской области уменьшилась с 1 123399 человек в 2013 году к 1 095855 человек в 2017 году, а уровни распространённости болезней и заболеваемости в 2017 году увеличились на 5,55% и 3,21% соответственно. Отсутствие позитивной динамики в распространённости болезней взрослого населения обусловлено увеличением удельного веса класса новообразований, болезней системы кровообращения, болезней органов пищеварения и др. Негативные тенденции в динамике заболеваемости взрослого населения проявляются увеличением удельного веса класса болезней органов дыхания, травм, отравлений и некоторых других последствий действия внешних факторов, а также болезней кожи и подкожной клетчатки. Первое место в структуре распространённости болезней среди взрослого населения Сумской области по основным классам болезней в 2017 году, как и в предыдущие годы, занимают болезни системы кровообращения (33,56%), а в структуре заболеваемости – болезни органов дыхания (41,90%).

Ключевые слова: заболеваемость, распространённость, структура заболеваемости, состояние здоровья.

Стаття надійшла 15.01.19 р.

HEALTH CONDITION OF ADULT POPULATION OF UKRAINE AS A PROBLEM OF THE CIVIL HEALTH SYSTEM

Skyba O.O., Pshenychna L.V., Liannoi M.O.,
Lianna O.V.

The purpose of the work was to study the health condition of the adult population of Ukraine (primary morbidity, prevalence of diseases by major classes of diseases by ICD-10) in the dynamics of 2008 - 2017 on the example of Sumy region. Analytical, statistical research methods, method of system approach and comparative analysis were used. The analysis of dynamics of indicators of a state of health of the adult population of the Sumy region is made. The population of Sumy region decreased from 1 123399 people in 2013 to 1 095855 people in 2017, and the prevalence of diseases and morbidity in 2017 increased by 5.55% and 3.21% respectively. The absence of positive dynamics in the prevalence of diseases of the adult population is due to the increase in the proportion of the class of tumors, diseases of the circulatory system, diseases of the digestive system, etc. Negative trends in the dynamics of morbidity in the adult population are manifested by an increase in the proportion of respiratory diseases, injuries, poisoning and some other consequences of external factors, as well as diseases of the skin and subcutaneous tissue. The first place in the structure of the prevalence of diseases among the adult population of Sumy region in the main classes of diseases in 2017, as in previous years, is occupied by diseases of the circulatory system (33.56%), and in the structure of morbidity – respiratory diseases (41.90%).

Keywords: morbidity, prevalence, structure of morbidity, health status.

Рецензент Голованова І.А.